

REDOVNE PUBLIKACIJE - GODIŠNJE IZVJEŠĆE

SAŽETAK GODIŠNJEG IZVJEŠĆA ZA 1996. GODINU

Makroekonomska kretanja u 1996. godini

Opća obilježja hrvatskog gospodarstva u 1996. godini

Narodna banka Hrvatske, kao i neke inozemne istraživačke kuće (Planecon), procjenjuje da je rast BDP-a 1996. godine iznosio 6,6%. On je ostvaren u situaciji kontinuirane ekonomske stabilnosti u kojoj je stopa inflacije iznosila 3,5%, a budžetski deficit, financiran zaduživanjem u inozemstvu, svega 0,5% BDP-a. Tečaj je nastavio fluktuirati u rasponu od +/- 3% prema njemačkoj marci, ostajući na taj način u istom koridoru prema DEM u kojem se nalazi od početka 1994. godine. Takva kontinuirana stabilnost tečaja i cijena omogućila je i nastavak porasta kunskih i deviznih depozita u bankarskom sustavu. Iako je zabilježen znatan porast oročenih kunskih depozita, većina štednje stanovništva i dalje je u deviznim depozitima čiji kontinuirani porast sugerira da je još u tijeku repatrijacija štednje iz inozemnih banaka kao rezultat viših kamata u domaćem bankarskom sustavu i bitnog smanjenja političko-ratnog rizika.

Deficit na tekućem računu platne bilance smanjio se za oko 2,5 postotnih poena u odnosu na 1995. godinu i iznosio je oko 7% BDP. Deficit trgovačke bilance se povećao, ali je do smanjenja deficita na tekućem računu došlo zbog značajnog rasta prihoda po osnovi usluga (i transfera). Nastavak takvog trenda, dakle zadržavanja deficita trgovačke bilance i rasta suficita u bilanci plaćanja po osnovi usluga, očekuje se i u idućem razdoblju. Vanjskotrgovački deficit u trenutnoj fazi gospodarskog razvoja je neophodan i ne treba zabrinjavati sve dok su izvori njegovog financiranja stabilni i dok je struktura uvoza povoljna. Podaci svjedoče da je u Hrvatskoj upravo takav slučaj.

Razina vanjske zaduženosti Hrvatske nalazi se i dalje na zadovoljavajućoj razini s udjelom vanjskog duga u BDP-u od otprilike 25%, što omogućava financiranje tranzicijskog razdoblja prilagodbe bez opasnosti od većih problema s eksternom likvidnošću države. U prošloj godini je uspješno zaključen i sporazum s Londonskim klubom, a krajem godine Hrvatska je ušla u proces ocjene kreditne sposobnosti koji je uspješno okončan dobivanjem investicijskog rejtinga od svih triju glavnih kuća za ocjenu državnog rizika. To Hrvatskoj omogućava puno uključivanje na svjetsko financijsko tržište 1997. godine po relativno povoljnim uvjetima i dalje olakšava održavanje nisko rizične eksterne pozicije u tranzicijskom razdoblju. U 1996. godini pripremljen je i EFF program s Međunarodnim monetarnim fondom, što sve zajedno zaokružuje sliku bitno poboljšanog međunarodnog kredibiliteta Hrvatske i njenog punog pristupa međunarodnom tržištu kapitala u idućem razdoblju, kao i znatno veću atraktivnost zemlje za strane direktne investitore, što je od posebnog značaja. Već 1996. došlo je do pojačanog priljeva stranog kapitala u zemlju, a takav trend bi trebao u još većoj mjeri karakterizirati dolazeće razdoblje.

Unutrašnji javni dug (2,8 mlrd USD) je na razini od oko 15% procijenjenog BDP-a, tako da zajedno s vanjskim dugom čini oko 40% BDP-a. To je razina duga koja omogućava stabilnost i srednjoročni ostanak Hrvatske ispod granice Maastrichtskog kriterija o javnom dugu.

Temeljna karakteristika koja je obilježila domaće financijsko tržište u 1996. godini bila je sanacija tri državne regionalne banke: Slavonske banke d.d. Osijek (sanacija počela 1995. godine), Riječke banke d.d. Rijeka i Splitske banke d.d. Split. Nakon Zagrebačke banke d.d. Zagreb (u privatnom vlasništvu) i Privredne banke Zagreb d.d. to su tri najveće banke u Hrvatskoj. Njihova sanacija je temeljni uzrok pada kamatnih stopa na tržištu novca s razine od preko 30% u proljeće 1996. godine, na razinu od ispod 10% sredinom godine. Taj pad bio je praćen i padom kamatnih stopa na kunske kredite komercijalnih banaka iako, za sada, u puno blažem obliku. Sanacija navedenih banaka uz već započetu sanaciju Privredne banke Zagreb d.d. temeljni je preduvjet zdravog funkcioniranja ukupnog financijskog tržišta u zemlji, a idući korak trebala bi biti njihova privatizacija i

daljnje restrukturiranje kako bi se rizik njihovog ponovnog ulaska u probleme smanjio i kako bi se te banke pripremile za daljnji pad razlika između aktivnih i pasivnih kamatnih stopa i zaoštavanje konkurencije na domaćem tržištu, osobito postupnim ulaskom stranih banaka u Hrvatsku.

Ponuda novca i međunarodne pričuve

Gospodarsku aktivnost u 1996. godini pratila su monetarna kretanja koja ukazuju da se razdoblje remonetizacije nastavilo i u 1996. Ukupna likvidna sredstva M4 porasla su za 49%, što je 20% brži rast nego u 1995. godini. Pri tom je udvostručena stopa rasta kunske komponente, dok je usporen rast devizne komponente. Ponuda novca u 1996. bila je veća i ravnomjernija nego u prethodnoj godini. Novčana masa je porasla 38% na prosinačkoj razini. Proces ozdravljenja i transformacije bankarskog sustava uzrokovao je jačanje povjerenja domaćih deponenata u bankarski sustav, te je pridonio izdašnoj i ravnomjernoj ponudi novca. Porast novčane mase je najvećim djelom ostvaren kroz porast depozitnog novca. Primarni novac je pak rastao sporije no u 1995. godini, s ukupnim porastom od 30,1%. Glavni tok kreiranja novca su bile intervencije NBH na deviznom tržištu aukcijskom kupoprodajom deviza od banaka ili direktnom kupoprodajom od središnje države. Međunarodne pričuve u kunskom iznosu su porasle 27% na prosinačkoj razini, kao i u 1995. godini. Međunarodne pričuve u dolarskom iznosu rastle su sporije zbog snažne aprecijacije dolara u odnosu na sve ostale valute. Na usporavanje rasta primarnog novca u 1996. godini djelovali su instrumenti sterilizacije primarnog novca, posebice blagajnički zapisi NBH. Ostvarena kretanja novčane mase i primarnog novca rezultirala su smanjenjem monetarnog multiplikatora, a reafirmiran je drugi tok kreiranja novčane mase: transformiranje nemonetarnih depozita u monetarne. Ostvarena monetarna kretanja vjerodostojan su argument za obranu teze da je u 1996. godini bilo dovoljno kuna i da problem nelikvidnosti koji je tištio brojne gospodarske subjekte u 1996. godini nije bio uzrokovan monetarnom restriktivnošću.

Tečaj i cijene

Tečaj i cijene u Hrvatskoj već su četvrtu godinu zaredom najstabilniji u tranzicijskoj srednjoj Europi. Stopa inflacije mjerena cijenama na malo iznosila je 3,4% na prosinačkoj razini, odnosno 3,5% mjereno međugodišnjim prosjekom. Indeks troškova života zabilježio je rast od 3,7, odnosno 4,3%, a proizvođačke cijene 1,5, odnosno 1,4%. U posljednje tri godine tečaj kune u odnosu na marku je stabilan. Prosječni tečaj za te tri godine je iznosi 3,65 HRK/DEM s prosječnim odstupanjem od 6 lipa ili 1,6%. U istom je razdoblju prosječni tečaj dolara bio 5,55 HRK/USD s prosječnim odstupanjem od 39 lipa ili 7%. Mjereno indeksom realnog efektivnog tečaja kuna je u 1996. godini realno aprecirala 2,1% uzrokovano povećanom ponudom deviza zbog uspješne turističke sezone i uspješnog izlaska na međunarodna financijska tržišta.

Kamatne stope

Godina 1996. bila je godina velikih promjena u kretanju razine kamatnih stopa. Ova činjenica ne odnosi se samo na kamatne stope na tržištu novca i u odnosima poslovnih banaka sa svojim komitentima, već i na kamatne stope Narodne banke Hrvatske, te razinu kamatnih stopa na kratkoročne vrijednosne papire NBH i Ministarstva financija. U 1996. godinu ušli smo s još uvijek visokim kamatnim stopama i velikom razlikom između aktivnih i pasivnih kamatnih stopa ("spread"). No, kroz godinu kamatna stopa na tržištu novca je dotaknula plafon na razini od 32% i nakon toga strnoglavno pala na razinu od 8%, da bi se na kraju ustabilila na razini od oko 10%. Aktivne kamatne stope poslovnih banaka su pale sa razine od 26% na razinu od 18%. Kamatne stope na depozite su također nešto snižene, ali još uvijek su dovoljno visoke da privlače štednju. Pri tom se preferiraju kunski oročeni depoziti s prosječnom razinom kamatnih stopa oko 10%. Kamatni "spread" je bitno smanjen, ali još uvijek je jedan od bitnih problema bankarske industrije. Trend pada kamatnih stopa i kamatnog "spreada" nastaviti će se i u 1997. godini.

Platna bilanca

Nakon što je Republika Hrvatska u 1993. i 1994. godini zabilježila približno uravnoteženi tekući račun platne bilance, u 1995. godini zabilježen je deficit od 1,712 milijardi USD ili oko 9,5% BDP-a. Iako se taj deficit nalazio pod snažnim utjecajem izostanka prihoda od turizma, ipak je u 1995. godini oblikovana tipična eksterna pozicija za zemlju u razvoju koja bilježi značajne stope rasta gospodarske aktivnosti. Isto strukturno obilježje vrijedi i za 1996. godinu, iako je deficit na tekućem računu platne bilance značajno smanjen, s 9,5% na oko 7% BDP-a. U apsolutnom dolarskom iznosu smanjenje deficita iznosi 260 milijuna ili 15,2%. Smanjenju deficita i u apsolutnom i u relativnom iznosu najviše su doprinijele devizne zarade sektora usluga, posebno turizma, te transferi. Porast ovih stavki bio je toliko jak da je uspio neutralizirati efekt proširivanja deficita u robnoj razmjeni s inozemstvom. Prema preliminarnim podacima, deficit u robnoj razmjeni s inozemstvom povećan je za 13,9% u odnosu na 1995. godinu, odnosno s 2,8 na 3,3 milijarde USD. Udio robnog deficita u BDP-u također je povećan, s 15,6% na 16,9%. No, kako je suficit u razmjeni usluga u istom razdoblju povećan čak za 78% zahvaljujući relativno uspješnoj turističkoj sezoni, kada se robe i usluge zajedno zbroje dobiva se podatak o padu deficita u ukupnoj razmjeni dobara (roba i usluga) za 3,5%. Tokovi dohotka također bilježe poboljšanje, jer je deficit smanjen za 51,3% u odnosu na 1995. godinu. Neto tekući transferi zabilježili su značajan porast od 20,6%. Pritom su neto tekući transferi državnog sektora zabilježili očekivan pad od 44,8%. S druge strane, neto tekući transferi ostalih sektora, u kojima dominiraju doznake radnika iz inozemstva, zabilježili su, također očekivan, porast od 70,6%. Na računu financijskih transakcija bez računa rezervi, najvažnija promjena dogodila se kod izravnih stranih ulaganja. Ona su u 1996. godini više nego četverostručena u odnosu na godinu 1995., čemu su najviše pridonijela ulaganja stranaca u Plivu i Zagrebačku banku. Na računu ostalih investicija i dalje dominira učinak takozvane valutne repatrijacije odnosno remonetizacije, koji se u 1996. godini osjetno pojačao. Rezultat prikazanih tokova u ekonomskim odnosima s inozemstvom odražava se u daljnjem značajnom prirastu deviznih rezervi koje su u apsolutnom iznosu rasle nešto manje nego u 1995. godini, ali su krajem 1996. godine dosegle razinu od 2,3 milijarde USD, što odgovara prosječnoj tromjesečnoj vrijednosti ukupnog uvoza i predstavlja zavidnu razinu dosegnute stabilnosti. Neto pogreške i propusti smanjene su u 1996. godini za značajnih 36,8%, no one u apsolutnom iznosu od 822 milijuna USD i dalje predstavljaju značajnu stavku u platnoj bilanci. To je stavka koja se nalazi u korelaciji s deficitom na tekućem računu, što upućuje na to da je deficit vjerojatno precijenjen, te da neki važan izvor njegova financiranja nije registriran.

Industrijska proizvodnja i investicije

Rast industrijske proizvodnje od 3,1% u 1996. godini drugi je uzastopni godišnji rast nakon višegodišnjeg smanjenja industrijske proizvodnje. Proizvodnja u 1996. godini ima stopu rasta kakvu bi željele stabilne privrede, a za naše poststabilizacijske i poratne prilike stopa je bila još uvijek niža od željene. Uzme li se kao bazno razdoblje 1990. godina, proizvodnja je sada niža za 42,2% što znači da spomenuti dvogodišnji rast nije uspio nadoknaditi izuzetni lom industrijske aktivnosti u 1991. i 1992. godini. Imajući na umu navedeno, industrija je ipak pokazala korak dalje u sveukupnom gospodarskom napretku. Najveći utjecaj na povećanje industrijske proizvodnje imala je elektroprivreda (25,4%), brodogradnja (28,3%), proizvodnja građevnog materijala (28,9%), prerada nemetalnih minerala (19,1%), prerada kemijskih proizvoda (2,6%) te prehrambena industrija (1,6%). Tri od spomenutih grana, proizvodnja prehrambenih proizvoda, prerada kemijskih proizvoda i elektroprivreda, čine trećinu industrijskog proizvoda, a ostvarile su zavidne stope rasta. Zalihe gotovih proizvoda nastavljaju trogodišnju tendenciju smanjenja pri čemu je ovo posljednje iznosilo 1,4%, dok su u odnosu na 1990. godinu niže za 36,3%. Produktivnost rada u industriji veća je od prethodne godine za 11,3% što je većim dijelom posljedica smanjenja broja zaposlenih nego porasta proizvodnje. U raspodjeli domaćeg proizvoda redovno "zakinuta" kategorija je investicijska potrošnja, a takvo stanje nastaje uslijed porasta državne potrošnje, potrošnje stanovništva i/ili inozemstva. No na temelju indirektnih pokazatelja (zbog manjkavosti statistike) može se izvesti zaključak da je u 1996. godini došlo do oživljavanja investicijske aktivnosti.

Nezaposlenost i nadnice

Registrirana nezaposlenost u 1996. godini veća je za 8,5% od one u prethodnoj godini te je tako prekinuto smanjivanje nezaposlenosti postignuto u zadnje tri godine. Stopa nezaposlenosti prema Državnom zavodu za

statistiku na kraju prosinca iznosi 15,9%, dok je nezaposlenih bilo 269.263. Ukupan broj zaposlenih u zemlji iznosio je 1.429.623, a aktivnog stanovništva 1.698.886. Prosječna realna neto plaća u 1996. godini veća je od one iz prethodne godine za 6,8%, pri čemu je godišnje povećanje u privredi bilo 8,3%, a u neprivredi 2,7%. Raspoloživi dohodak stanovništva sastavljen od isplaćenih plaća, naknada na osnovi rada i socijalnih primanja u 1996. godini premašuje prethodnu godinu za realno 11,0%. Navedeni podaci upućuju na porast kupovne moći stanovništva koja izmjerena samo kroz potrošnju roba i usluga ima godišnji realni rast od 10,8%.

Državni proračun

Tijekom 1996. godine nastavljena je zdrava fiskalna politika započeta 1993. godine. Ukupni deficit konsolidiranog proračuna središnje države iznosio je oko pola posto procijenjenog BDP-a. Fiskalna politika se nastavlja oslanjati na zaoštavanje financijske discipline i proširenje porezne osnovice uz održavanje tekućeg suficita države. Udio ukupnih prihoda državnog proračuna u BDP-u povećan je sa 30,8% u 1995. na 31,7% u 1996. godini dok se udio rashoda smanjio sa 28,8% BDP u 1995. godini na 27,9% u 1996. godini. Prihodi konsolidirane države, međutim, porasli su sa 47,6% u 1995. godini na 49% u 1996. godini, a rashodi sa 48,6% na 49,5% BDP. Nedvojbeno je da u Hrvatskoj niti budžetski deficit niti način njegova financiranja niti razina javnog duga ne predstavljaju razloge za zabrinutost. Ono što, međutim, zabrinjava je vrlo visok udio države u BDP-u koji ne može biti temelj dugoročno održivog rasta i efikasnog ekonomskog sustava. U stvari, od same razine više zabrinjava trend kontinuiranog povećanja udjela države u BDP-u, što ne bi trebala biti poželjna karakteristika zemlje u tranziciji na razini razvijenosti pri kojoj BDP per capita nije dostigao niti 5.000 dolara po stanovniku. Da bi se shvatio uzrok trendu povećanja udjela države u BDP-u potrebno je razlučiti državni proračun, koji ostvaruje tekući suficit, od izvanproračunskih fondova u koje spadaju mirovinsko i zdravstveno osiguranje, fondovi za zapošljavanje i socijalnu skrb i Hrvatska vodoprivreda, čiji se deficit i udio u BDP-u iz godine u godinu kontinuirano povećavaju.

Monetarna politika u 1996. godini

Monetarni i kreditni agregati

Ubrzani rast monetarnih agregata uz usporavanje rasta primarnog novca, stabilna likvidnost bankarskog sustava i povećanje plasmana banaka na standardnoj razini od oko 20% godišnje, osnovna su obilježja 1996. godine. Kretanje monetarnih agregata zrcalna je slika realnih kretanja u gospodarstvu. Tako i u monetarnim kretanjima prepoznajemo i nalazimo potvrde za pozitivna kretanja na koja ukazuje statistika realnih pokazatelja. Tri su dominantne karakteristike monetarnih agregata obilježile proteklu godinu: usporavanje rasta deviznih depozita, prva godina ozbiljnijeg zamaha kunske štednje i potražnja za novcem dvostruko intenzivnija nego u prethodnoj godini.

Dok je 1995. godina bila godina povratka povjerenja štedilaca u hrvatski bankarski sustav, 1996. je bila godina (početka) povratka povjerenja u domaću valutu. Isto tako, u ročnoj strukturi depozita dogodio se pomak od depozita po viđenju prema dugoročnijim depozitima. 85% devizne i 55% kunske štednje pripada stanovništvu, ali sve treba sagledati u kontekstu još relativno male kunske štednje u odnosu na deviznu štednju i ukupna likvidna sredstva. Naime, čak 60% ukupnih likvidnih sredstava čine devizni depoziti, tek 9% kunski štedni depoziti, a preostalih 31% otpada na novčanu masu.

Ukupna likvidna sredstva M4 dosegla su na kraju prosinca 1996. godine razinu od 36,6 milijardi kuna. U odnosu prema prosincu 1995. bila su veća za 12,1 milijardu kuna ili 49%. Udjel kvazi novca u ukupnim likvidnim sredstvima se povećao s 66 na 69%, a udjel novčane mase se smanjio s 34 na 31%. I kunski i devizni depoziti (kvazi novac) su porasli po istoj stopi od 55% na prosinačkoj razini. Koeficijent obrtaja ukupnih likvidnih sredstava se kontinuirano smanjuje i približava se uobičajenim vrijednostima u zemljama s dugotrajnom

makroekonomskom stabilnošću.

Novčana masa je porasla za 38% na prosinačkoj razini i dosegla iznos od 11,4 milijardi kuna. Pri tom je značajnije porastao depozitni novac, čiji se udio povećao na 62% novčane mase. Udjel gotovog novca se smanjio na 38% novčane mase.

Neto inozemna aktiva (NFA) monetarnog sustava, koju čine NFA poslovnih banaka i središnje banke, iznosila je na kraju 1996. godine 11,7 milijardi kuna i povećala se 8,7 milijardi kuna ili 2,9 puta. Povećanje međunarodnih pričuva poslovnih banaka je posljedica mjere središnje banke kojom se poslovne banke obvezuju da redeponiraju dio devizne štednje u strane banke kao jamstvo likvidnosti ovlaštenih banaka u plaćanjima prema inozemstvu i prema domaćim deviznim štediocima. Stoga se inozemna aktivnost poslovnih banaka odvijala uz visoku deviznu likvidnost, nisko inozemno zaduživanje i prenošenjedijela inozemnog duga s banaka na državu. NFA središnje banke povećala se isključivo povećanjem deviznih pričuva, jer se obveze NBH prema inozemstvu (MMF-u i drugim međunarodnim financijskim organizacijama) nisu mjenjale.

Primarni novac, monetarni agregat pod neposrednim utjecajem NBH, najvećim je djelom kreiran deviznim transakcijama središnje banke, dok je kreditna aktivnost Narodne banke Hrvatske ostala i dalje vrlo umjerena. Kupoprodajom deviza od banaka na aukcijama kod NBH bilo je realizirano 88% ukupno ostvarenih deviznih transakcija središnje banke, a ostali dio transakcija odnosio se na direktnu kupoproduju deviza od središnje države, što uključuje i trgovanje s Hrvatskom bankom za obnovu i razvitak. Povećanjem deviznih pričuva za 419 milijuna USD kreirano je 2,4 milijarde kuna primarnog novca, a neto monetarni efekt domaće kreditne aktivnosti središnje banke je iznosio 0,1 milijardu kuna. Sterilizacija je provedena putem aukcija blagajničkih zapisa NBH, koji su poslužili i kao plasman viška likvidnosti banaka u 1996. godini. Ukupno je tim putem povučeno oko 0,5 milijardi kuna primarnog novca.

Primarni novac je u 1996. godini ukupno porastao 30% na razinu od 8,8 milijardi kuna, pri čemu su najveća povećanja ostvarena u jeku turističke sezone, te pri kraju godine. Multiplikator m_4 (omjer ukupnih likvidnih sredstava i primarnog novca) se u 1996. godini povećao, dok se multiplikator m_1 (omjer novčane mase i primarnog novca) smanjio tokom iste godine. Struktura primarnog novca je gotovo stalna sa 50% gotovog novca u kolanju i 50% depozita banaka u koje spadaju žiro računi banaka i računi obvezne rezerve. Iako su se sredstva na računima obveznih rezervi povećala kroz godinu, to je bila posljedica porasta depozitne osnovice za obračun obvezne rezerve. Naime, Narodna banka Hrvatske je bila dosljedna u svom obećanju i namjeri da u 1996. godini smanji stopu ukupnih obveza banaka, pa se tako u 1996. prosječna stopa ukupnih obveznih rezervi postepeno smanjila s 41,4 na 35,9%.

Odnosi s državom

Odnosi između Narodne banke Hrvatske i središnje države (državnog proračuna) odvijali su se u okviru dugoročnih i kratkoročnih kredita. Visina zaduženja Države po osnovi dugoročnih kredita na početku 1996. godine iznosila je 353,1 milijun kuna i smanjena je do kraja godine na 206,4 milijuna kuna. Tijekom 1996. godine, Narodna banka Hrvatske je Državi odobravalala kratkoročne kredite za premošćivanje vremenske neusklađenosti između pritjecanja prihoda i izvršavanja rashoda državnog proračuna u 16 navrata, koji su u potpunosti vraćeni do kraja godine.

Odnosi s poslovnim bankama

Kreditni odnosi s poslovnim bankama održavani su kroz odobravanje dnevnih kredita za isplatu štednih uloga i tekućih računa građana, interventnih kredita, lombardnih kredita na temelju stanja upisa blagajničkih zapisa NBH, a kasnije i trezorskih zapisa Ministarstva financija, i kroz provođenje REPO aukcija blagajničkih zapisa. Korištenje kredita je bilo intenzivnije u početku 1996. godine, no s početkom sanacije bolesnih hrvatskih banaka i poboljšanjem likvidnosti bankarskog sustava, prosječni mjesečni iznosi kredita Narodne banke Hrvatske su se

bitno smanjili.

Narodna banka je također provodila i redovite aukcije upisa blagajničkih zapisa na rokove od 7 (ukinuti u lipnju), 35, 91 i 182 (uvedeni u lipnju) dana. Promjene tokom 1996. godine u monetarnoj politici, likvidnosti bankarskog sustava i okruženju utjecale su na iznos i strukturu upisa, pa se tako upis značajno povećao (381%), dok je kamatna stopa bitno snižena (više no trostruko).

Intervencije na deviznom tržištu i upravljanje međunarodnim pričuvama

U 1996. godini Narodna banka Hrvatske organizirala je 39 aukcija. Na njima je otkupljeno USD i DEM u iznosu od 449,2 milijuna USD zbog povećane ponude deviza i povećane potražnje za kunama, te pritiska na aprecijaciju kune. Osim toga, direktnim otkupom od pojedinih institucija i direktnom prodajom efektivnih kuna i numizmatičkih kolekcija kupljeno je još 103,4 milijuna USD. Također je ovlaštenim bankama prodano deviza u protuvrijednosti od 80,8 milijuna USD. Direktno je prodano 6,2 milijuna USD, te je tako kupoprodajom deviza ostvaren neto efekt od 465,6 milijuna USD.

Ukupno povećanje međunarodnih pričuva je iznosilo 418,9 milijuna USD, kao efekt kupoprodaje deviza, zatim izvršenih obveza prema međunarodnim organizacijama, troškova i negativnih tečajnih razlike u iznosu od 129,9 milijuna USD, te prihoda od kamata, stranih upravljanja, vrijednosnica i arbitraža u iznosu od 83,2 milijuna USD.

U 1996. godini došlo je do poboljšanja u upravljanju međunarodnim pričuvama, što se očituje u povećanju zarada i smanjenom riziku. Naime, strukturom međunarodnih pričuva se upravlja sa ciljem postizanja sigurnosti, likvidnosti i makroekonomske stabilnosti, a dobit se maksimizira unutar ovih ograničenja. Valutna struktura je određena valutnom strukturom plaćanja uvoza roba i usluga (podaci iz prethodne godine) i valutnom strukturom planiranih otplata vanjskog duga za godinu dana unaprijed. Zbog toga se oko 55% pričuva drži u njemačkim markama i oko 30% u američkim dolarima.

Međunarodni odnosi

Suradnja Hrvatske s međunarodnim financijskim i drugim institucijama

Sredinom travnja 1996. godine završen je prvi financijski aranžman Republike Hrvatske s Međunarodnim monetarnim fondom, 18-mjesečni Systemic Transformation Facility/Stand-by aranžman, implementiran još u listopadu 1994. godine. Ovaj aranžman utvrđen je u cilju potpore stabilizacijskom programu, odnosno programu reformi, te za pretvorbu gospodarskog sustava. Doslijedno provođenje ekonomskog programa u skladu s Memorandumom o gospodarskoj politici i pripadajućim pismima namjere omogućilo je daljnje pregovore o novom, trogodišnjem Extended Fund Facility financijskom aranžmanu. Nadalje, u smislu podrške gospodarskim promjenama i dalje se nastavila suradnja s Međunarodnim monetarnim fondom kroz "tehničku pomoć", a u siječnju 1996. godine u prostorijama Narodne banke Hrvatske otvoren je Ured Međunarodnog monetarnog fonda za Hrvatsku. Uz redovito sudjelovanje u radu svih organa upravljanja Fonda (Konstitucije, Interim komiteta i Odbora guvernera), Hrvatska je i 1996. godine prisustvovala Godišnjoj skupštini Odbora guvernera Međunarodnog monetarnog fonda u Washingtonu, D.C., gdje je ostvarila niz uspješnih kontakata s predstavnicima međunarodnih financijskih institucija i inozemnih poslovnih banaka.

Narodna banka Hrvatske održava i redovne odnose s Bankom za međunarodna poravnanja u Bazelu, očekuje se da će tijekom 1997. NBH postati redovitom članicom te "centralne banke centralnih banaka".

Odnosi s inozemnim bankama

Godina 1996. ostat će zabilježena po iznimno naraslom zanimanju inozemnih banaka i gospodarstvenika za

suradnju s Hrvatskom. U situaciji poboljšanih političkih prilika nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma, a prije utvrđivanja kreditnog rejtinga za Republiku Hrvatsku od strane međunarodno priznatih agencija (investicijski rejting dodijeljen u siječnju 1997.), svi oni nastojali su od Narodne banke Hrvatske prikupiti čim veći broj relevantnih podataka u cilju utvrđivanja vlastite ocjene kreditnog rizika. O pojačanom interesu govori i činjenica da su djelatnici Narodne banke Hrvatske tijekom 1996. godine organizirali u Banci sastanke, odnosno po potrebi i samostalno primili predstavnike preko 150 inozemnih banaka, veleposlanstava, agencija za osiguranje izvoznog rizika, investicijskih fondova i sl. iz ukupno 27 zemalja.

Reguliranje vanjskog duga Republike Hrvatske

Dana 31. ožujka 1995. godine u Parizu je potpisan Usklađeni zapisnik o konsolidaciji duga Republike Hrvatske prema zemljama vjerovnicima, članicama Pariškog kluba, pa je Narodna banka Hrvatske tijekom 1996. godine aktivno, u suradnji s Ministarstvom financija, sudjelovala u pripremi dokumentacije i podataka za potpisivanje pojedinačnih dvostranih sporazuma s petnaest zemalja članica Pariškog kluba.

Tijekom 1996. godine postignut je sporazum sa inozemnim kreditorima, bankama članicama Londonskog kluba o preuzimanju dijela duga po novom financijskom sporazumu iz 1988. godine, te o reprogramu istog. Zamjena dijela duga po novom financijskom sporazumu iz 1988. godine izdavanjem vlastitih obveznica republike Hrvatske izvršena je 31. srpnja 1996. godine.

Bankovni sustav u Republici Hrvatskoj

Banke

Bankovni sustav Republike Hrvatske u 1996. godini činila je 61 banka. U tu skupinu su uključene dvije banke kojima je Narodna banka Hrvatske oduzela odobrenje za rad, a jedna banka je dobila odobrenje tijekom 1996. godine, no tijekom godine nije započela s radom. Tako je 58 banaka sastavilo i dostavilo propisana financijska izvješća za 1996. godinu, koja su privremena i nerevidirana. Dvije banke su društva s ograničenom odgovornošću, a sve ostale banke su dionička društva. U odnosu na prethodnu godinu, u 1996. godini poslovalo je 5 novih banaka. Povećanje broja banaka tijekom 1996. godine nije promijenilo strukturu hrvatskog bankarstva, pa tako i dalje imamo velik broj malih banaka univerzalnog tipa, a četiri velike banke raspolažu s gotovo polovinom ukupne bilančne svote svih banaka (43%).

Ukupni izvori sredstava 58 banaka u Hrvatskoj na kraju 1996. godine iznosili su 73,9 milijardi kuna, s porastom od 6,7% u odnosu na 1995. godinu. U tom iznosu kratkoročni izvori sredstava čine 58,1%. Na obveze za obračunane kamate, provizije i ostalu pasivu odnosi se 3% ukupne pasive. Udjel dugoročnih izvora sredstava u ukupnoj pasivi u 1996. godini iznosi 21,8%.

Temeljni kapital u odnosu na ukupnu pasivu iznosi 10,3%, dok je 1995. godine u strukturi pasive iznosio 8,8%. Dopunski kapital sudjeluje u strukturi pasive s 0,9%, a posebne pričuve za identificirane potencijalne gubitke po rizičnoj aktivni čine 5,8%, što predstavlja smanjenje u strukturi pasive u odnosu na 1995. godinu za 2,1 postotni poen, dok zakonske pričuve čine 2% ukupne pasive. Dobit u ukupnoj pasivi učestvuje s 1,1%. Iznos potencijalnih gubitaka po rizičnoj aktivni i izvanbilančnim rizičnim aktivnim stavkama na razini bankovnog sustava Hrvatske iznosi 5 milijardi kuna i taj iznos banke su nadoknadile na teret svojih rashoda.

Kratkoročni izvori sredstava iznose 43 milijarde kuna. Najznačajniji dio su depoziti po viđenju i štedni depoziti po viđenju s 43% udjela u u kratkoročnim izvorima sredstava, a najznačajniji dio predstavljaju devizni štedni depoziti po viđenju. Kratkoročni oročeni depoziti predstavljaju 32% istih izvora. Čak 82% kratkoročno oročenih depozita predstavljaju devizni depoziti. Ostalo otpada na kratkoročne kredite i kratkoročne vrijednosne papire. U dugoročnim izvorima, koji su iznosili 16,1 milijardu kuna, najveću ulogu imaju dugoročni

devizni depoziti s 69% udjela, a ostatak čine dugoročni krediti u kojima pretežu devizni krediti. Udjel dugoročnih vrijednosnih papira je zanemariv.

Temeljni kapital hrvatskih banaka (vlasnička glavnica koju predstavljaju dionice i poslovni udjeli) na kraju prosinca 1996. godine iznosi 7,6 milijardi kuna. Sredstva pričuva (koja se uključuju u obračun temeljnog kapitala po supervizorskim standardima) sačinjavaju zakonske pričuve, statutarne pričuve, pričuve za vlastite dionice i ostale pričuve. Na kraju 1996. godine te su pričuve iznosile 1,5 milijardi kuna. Pričuve u temeljnom kapitalu (obračunanom prema supervizorskim standardima) iznose 16%.

Dopunski kapital hrvatskih banaka nije značajna kategorija po svom obujmu i iznosi 0,7 milijardi kuna. U strukturi dopunskog kapitala s više od 70 % sudjeluju posebne pričuve za neidentificirane potencijalne gubitke, koje banke formiraju temeljem propisa, a iznose 0,5 milijardi kuna. Banke u Hrvatskoj formirale su posebne pričuve za identificirane gubitke u iznosu od 4,3 milijarde kuna, što je za 1,1 milijardu kuna manje nego prethodne godine. Na osnovi procjene kvalitete rizične aktive banke te se pričuve formiraju na teret računa dobiti i gubitka i predstavljaju pričuvenu za slučaj kad se loši plasmani banke moraju i definitivno otpisati kao nenaplativi.

Ukupna aktiva 58 banaka u Republici Hrvatskoj na kraju 1996. godine iznosila je 73,9 milijarde kuna. U tom iznosu novčana sredstva i obvezni depoziti kod središnje banke čine 9,4%, kratkoročno plasirana sredstva 36,8%, dugoročni krediti i kupljena potraživanja 21,3%, plasmani u dugoročne vrijednosne papire i uloge u dionice i udjele 25,7%, a materijalna i nematerijalna imovina i obračunane kamate, naknade i druga aktiva preostalih 6,8%.

Ukupna novčana sredstva banaka, kunska i devizna i ukupni depoziti banaka kod središnje banke na kraju 1996. godine iznose zajedno 7 milijardi kuna. Obvezni depoziti kod središnje banke iznosili su 3,5 milijardi kuna ili 50% ukupnog iznosa novčanih sredstava i depozita kod središnje banke. Kratkoročno plasirana sredstva banaka, kratkoročni vrijednosni papiri, kratkoročni krediti i kupljena potraživanja te prava na potraživanja iz poslova isporuke roba i usluga, na kraju 1996. godine iznosila su 27,2 milijarde kuna. Najznačajniji iznos u kratkoročno plasiranim sredstvima predstavljaju kratkoročni krediti i tekuća dospijeca dugoročnih kredita koji iznose 23,6 milijardi kuna i u strukturi kratkoročno plasiranih sredstava čine 86,6%. Dugoročno plasirana sredstva hrvatskih banaka, dugoročni vrijednosni papiri, trajna ulaganja u dionice, udjele i u sudjelujuće interese te dugoročni krediti i drugi plasmani, na kraju 1996. godine iznosili su 34,8 milijardi kuna. U strukturi dugoročno plasiranih sredstava najznačajniju stavku predstavljaju dugoročni vrijednosni papiri i ulaganja u dionice i udjele koji su na kraju prosinca 1996. godine iznosili 19 milijardi kuna, a druga po značaju stavka su dugoročni krediti i drugi plasmani, koji su iznosili 15,2 milijardi kuna.

Jamstveni kapital bankovnog sustava Hrvatske iznosio je na dan 31.12.1996. godine 9,4 milijarde kuna i povećan je samo za 0,3 milijarde kuna. Razlog tako malom povećanju jamstvenog kapitala u 1996. godini je sanacija Privredne banke Zagreb d.d., Riječke banke d.d. Rijeka i Splitske banke d.d. Split. Naime, zbog sanacije ovih banaka došlo je do smanjenja jamstvenog kapitala u tim bankama, jer je sanacija provedena i na teret njihovog vlastitog kapitala. Koeficijent adekvatnosti kapitala na razini bankovnog sustava smanjio se sa 18,2% za 1995. godinu na 17% za 1996. godinu. Oba koeficijenta su znatno iznad propisane minimalne razine od 8%. Premda je tijekom 1996. godine proveden postupak sanacije kod tri banke, adekvatnost kapitala na razini bankovnog sustava nije pretrpjela značajnije promjene. Razlog je u činjenici što se poboljšala kvaliteta aktive (bilance banaka u sanaciji očišćene su od loše aktive), te su se smanjili ponderi rizika kojim se ponderira rizična aktiva za potrebe izračunavanja adekvatnosti kapitala.

Pri prosuđivanju realnosti i objektivnosti stanja i rezultata poslovanja jedne banke najznačajniji dio čini prosuđivanje kvalitete aktive, a stavke u bilanci banaka dijele se u bankovnoj praksi na dobre i loše, te na rizične i nerizične. Ocjena kvalitete aktive banaka provodi se isključivo za tzv. rizičnu aktivu banaka. U rizičnu aktivu banke ubrajaju se kratkoročni i dugoročni krediti, uložena sredstva (dugoročno i kratkoročno), kamate, provizije

i naknade za bankovne usluge, te izvanbilančne obveze banke (izdane bankovne garancije, jamstva, avali, otvoreni nepokriveni akreditivi itd.). U strukturi ukupne bilance banaka, u Republici Hrvatskoj na kraju 1996. godine, udio dobre aktive iznosi 88,4%, a udio loše aktive 11,6% što je relativno povoljan odnos, a značajnim dijelom rezultira i iz sanacije banaka, jer su iz bilanci tih banaka loši plasmani otpisani na teret kapitala banaka.

Analizom dobiti banaka i uspoređivanjem financijskog rezultata ostvarenog u dva uzastopna obračunska razdoblja, u 1995. i 1996. godini, prepoznaje se tendencija k ostvarenju pozitivnog financijskog rezultata. Na razini bankovnog sustava u 1996. godini ostvarena je dobit nakon plaćenog poreza u iznosu od 825 milijuna kuna dok je ista u 1995. godini iznosila 545 milijuna kuna. U 1996. godini 10 banaka je ostvarilo gubitak u ukupnom iznosu od 29,4 milijuna kuna. Kako je u 1994. godini ostvarena dobit na razini bankovnog sustava iznosila 134 milijuna kuna, prepoznaje se tendencija sve profitabilnijeg poslovanja bankovnog sustava Hrvatske.

Prihodi su najvećim dijelom ostvareni na osnovi prihoda od kamata: U 1995. godini oni su činili 61,8%. Udio prihoda od kamata u ukupnom prihodu zabilježio je tendenciju porasta u odnosu na 1995. godinu, kao i udio prihoda od provizija i naknada koji je u 1996. godini činio 20,2% ukupnih prihoda. Tečajne razlike u neto iznosu u 1996. godini više ne predstavljaju značajniju stavku u ostvarenim ukupnim prihodima, jer je tečaj kune stabilan. Ostvareni prihod banaka po osnovi dividendi od udjela u vlasničkim vrijednosnim papirima, kao što su dionice i udjeli u poduzećima, u 1996. godini iznosio je 22,9 milijuna kuna što i dalje predstavlja nizak udio u ukupnim prihodima u odnosu na uložena sredstva banaka. Najveći rashodi banaka su rashodi s osnove pasivnih kamata i iznose 37,5% ukupnih rashoda u 1996. godini i u odnosu na prethodnu godinu povećan im je udio. Druga značajna stavka u ukupnim rashodima čine opći administrativni troškovi koji u ukupnim rashodima na kraju 1996. godine čine 35%. Visina ovih rashoda pokazuje gdje se kriju "pričuve" profitabilnijeg poslovanja hrvatskih banaka. Konačno, 12,6% ukupnih rashoda odnosilo se na formiranje pričuva za osiguranje od potencijalnih gubitaka, po plasmanima banaka, što predstavlja smanjenje u odnosu na 1995. godinu.

Štedionice

Tijekom 1996. godine 6 novih štedionica dobilo je odobrenje za rad od kojih su 3 započele s poslovanjem. Stoga su 22 štedionice sastavile godišnje obračune i dostavile propisana financijska izvješća Narodnoj banci Hrvatske za 1996. godinu.

Ukupni izvori sredstava 22 štedionice u Republici Hrvatskoj na kraju 1996. godine iznosili su 569 milijuna kuna i u odnosu na 1995. godinu bili su 11,1% veći. Kratkoročni izvori sredstava čine 38,2% ukupnih izvora sredstava, od čega se na obveze za obračunane kamate, provizije i ostalu pasivu odnosi 8,8%. Dugoročni izvori sredstava u odnosu na ukupnu pasivu iznose 6,7%. Temeljni kapital u odnosu na ukupnu pasivu iznosi 43,8%, dopunski kapital 1%, te posebne rezerve za identificirane potencijalne gubitke po rizičnoj aktivni 5,1%.

Temeljni kapital hrvatskih štedionica na kraju prosinca 1996. godine iznosio je 249,3 milijuna kuna. U strukturi temeljnog kapitala sredstva rezervi imaju udjel od 0,5 milijuna kuna. Dopunski kapital hrvatskih štedionica iznosi 5,7 milijuna kuna. Posebne pričuve za neidentificirane gubitke koje se, prema propisima, obvezno formiraju, iznose 3,2 milijuna kuna i predstavljaju najznačajniju stavku u dopunskom kapitalu štedionica.

Ukupna aktiva 22 štedionica u Republici Hrvatskoj na kraju 1996. godine iznosila je 569 milijuna kuna. U tom iznosu novčana sredstva i obvezni depoziti kod središnje banke čine 15,3%, kratkoročno plasirana sredstva 35,5%, dugoročni krediti i 33,3%, plasmani u dugoročne vrijednosne papire i uloge u dionice i udjele 3,1%, materijalna i nematerijalna imovina i obračunane kamate, naknade i druga aktiva, preostalih 12,9%.

Jamstveni kapital štedionica prema posebnom izvješću štedionica, na dan 31.12.1996. godine iznosio je 259,6 milijuna kuna. U jamstvenom kapitalu štedionica temeljni kapital sudjeluje sa 96%. Koeficijent adekvatnosti kapitala na razini sustava štedionica iznosio je 55,6%, što je znatno iznad propisane minimalne razine od 8%.

Ocjena kvalitete aktive provodi se na temelju tzv. rizične aktive štedionice. U rizičnu aktivu ulaze kratkoročni i dugoročni krediti, uložena sredstva (kratkoročna i dugoročna), kamate, provizije i naknade, te izvanbilančne obveze štedionice. U strukturi ukupne bilance štedionica u Republici Hrvatskoj, na dan 31.12.1996. godine, udio dobre aktive iznosio je 86,7%, a udio loše 13,3%.

Iako su četiri štedionice na kraju 1996. godine ostvarile gubitak, na razini cjelokupnog sustava štedionica ostvarena je dobit nakon umanjenja za obvezu poreza na dobit, u iznosu od 15,7 milijuna kuna. Međutim, uspoređujući financijski rezultat u dva uzastopna obračunska razdoblja, u 1995. i 1996. godini, uočava se smanjenje pozitivnog financijskog rezultata za 7,5 milijuna kuna.

Štedionice su prihod ostvarile najvećim dijelom na osnovi prihoda od kamata koji su u 1996. godini iznosili 72,9 milijuna kuna, te činili 70,1% ukupnih prihoda. Ostali prihodi i izvanredni prihodi u strukturi ukupnih prihoda sudjeluju sa 20,5%, prihodi od provizija sa 9,3%, dok je udio prihoda od vlasničkih vrijednosnih papira zanemariv. Najveći rashodi hrvatskih štedionica su rashodi s osnove pasivnih kamata koji iznose 36,8%, a veliku stavku predstavljaju i opći administrativni troškovi koji u ukupnim rashodima sudjeluju sa 34,3%. Udio izdvajanja u posebne pričuve za osiguranje od potencijalnih gubitaka u ukupnim rashodima iznosi 14,9% ili 28,8 milijuna kuna.

Nadzor i kontrola

Monetarna i devizna inspekcija obavila je kontrolu u 29 banaka i 8 štedionica tijekom 1996. godine. Neke su banke i štedionice kontrolirane više puta, pa ukupni broj kontrola iznosi 62. Od toga broja 37 kontrola je obavljeno temeljem izvješća koja se dostavljaju Narodnoj banci Hrvatske, a 25 kontrola je obavljeno u bankama i štedionicama. Ukupno su u 7 slučajeva poduzete mjere (ukupno 9 mjera). Bonitetni nadzor obavljen je u 17 banaka i štedionica. Mjere su poduzete u 9 slučajeva.

Organizacija i upravljanje

Savjet Narodne banke Hrvatske

U 1996. godini došlo je do promjene na čelu Savjeta Narodne banke Hrvatske. U ožujku je dotadašnjeg guvernera dr. Peru Jurkovića zamijenio sadašnji guverner, dr. Marko Škreb. Tijekom 1996. godine Savjet je održao 20 sjednica na kojima je donosio odluke iz svoje nadležnosti. Sjednice Savjeta održavaju se u načelu, prvu radnu srijedu u mjesecu. Na svakoj sjednici donose se odluke s područja tekuće monetarne politike. Dana 23. prosinca 1996. održana je svečana sjednica Savjeta u povodu pet godina novčane samostalnosti Narodne banke Hrvatske.

Poslovanje platnog prometa

U 1996. godini intenzivno se radilo na pripremama za reformu sustava platnog prometa u zemlji. Savjet Narodne banke Hrvatske je na 58. sjednici, 4. siječnja 1995. godine, usvojio materijal "Osnove unapređenja domaćeg platnog prometa", u kojem su postavljeni potpuno novi temelji funkcioniranja i ustroja platnog prometa u zemlji, prema kojem su nositelji platnog prometa u zemlji samo depozitne institucije: Narodna banka Hrvatske, banke i štedionice. Narodna banka Hrvatske vodi račune banaka i štedionica te račune Državnog proračuna i obavlja platni promet po tim računima. U nadležnosti banaka i štedionica je vođenje računa poslovnih subjekata, bez obzira na njihovu vlasničku strukturu, i građana te obavljanje platnog prometa po tim računima. Nacionalnu infrastrukturu za međubankovni obračun čine Nacionalni klirinški sustav i Sustav velikih plaćanja. Oba sustava su, u biti, složeni informatički projekti (računalno komunikacijski i programski sustavi) s pripadajućim pravilima obračuna. Daljnje aktivnosti u realizaciji reforme platnog prometa su usko vezane uz donošenje novog Zakona o platnom prometu u zemlji, s obzirom da postojeći Zakon onemogućava završnu realizaciju same reforme.

Financijsko izvješće: godišnji obračun Narodne banke Hrvatske za 1996. godinu

Po godišnjem obračunu za 1996. godinu Narodna banka Hrvatske ostvarila je sljedeće financijske rezultate:

- ostvareni prihodi 492,1 milijun kuna (14,4% manje od plana)
- izvršeni rashodi 414,3 milijuna kuna (3,0% manje od plana)
- višak prihoda nad rashodima 77,8 milijuna kuna (47,5% manje od plana)

Prihodi

Prihodi koje je Narodna banka Hrvatske ostvarila u 1996. godini od kamate na kredite i druge plasmane iz primarne emisije iznose 46,9 milijuna kuna što je manje od plana 27,9%, a u ukupnim prihodima sudjeluju s 9,5%. Glavni razlog smanjenja prihoda od kamate na kredite iz primarne emisije je smanjena potražnja kredita zbog rješavanja nekih strukturnih problema kao što su početak i djelomična realizacija procesa sanacije bankarskog sustava, što je dovelo do poboljšanja ukupne likvidnosti i izravnog utjecaja na pad kamatnih stopa na Tržištu novca. Kao posljedica općeg trenda smanjenja kamatnih stopa, na smanjenje prihoda po ovom osnovu donekle su utjecale i korekcije kamatnih stopa na kredite iz primarne emisije.

Ostvarene kamate na deponirana devizna sredstva u inozemstvu u stranoj valuti otkupljuju se i knjiže u prihod Narodne banke Hrvatske u kunskoj protuvrijednosti. U 1996. godini s tog je osnova uz prosječnu kamatnu stopu od 4,1385% (planirana je stopa iznosila 4,6%) ostvaren prihod 439,3 milijuna kuna što je manje od plana za 12,1%. Do podbačaja plana došlo je uslijed smanjenja kamatnih stopa na inozemnom deviznom tržištu. Udio prihoda od kamate na deponirana devizna sredstva u inozemstvu u iznosu 439,3 milijuna kuna, u ukupnim prihodima Narodne banke Hrvatske (492,1 milijun kuna) iznosi 89,3%, i čini najznačajniju stavku ostvarenih prihoda.

Na dan 31.prosinca 1996.godine negativne tečajne razlike (obračunske i po kupoprodaji) ukupno iznose 807,9 milijuna kuna, a pozitivne 675,0 milijuna kuna. Obračunske negativne tečajne razlike djelomično su pokrivena pozitivnim tečajnim razlikama po kupoprodaji deviza, a za nepokriveni ostatak od 132,9 milijuna kuna terećen je fond posebne rezerve.

Ostali prihodi ostvareni u 1996. godini iznose 5,9 milijuna kuna i znatno su manji od plana (41,3%), s udjelom 1,2% u ukupnim prihodima.

Rashodi

Na izdvojena sredstva obvezne rezerve Narodna banka Hrvatske plaća pasivnu kamatu 5,5% (stopa nepromijenjena od svibnja 1995.godine). Narodna banka Hrvatske je u 1996. godini platila pasivnu kamatu na izdvojena sredstva obvezne rezerve bankama i štedionicama 141,2 milijuna kuna (na štedionice se odnosi 1,6 milijuna kuna) ili 8,6% više od plana. Udio izvršenih rashoda Narodne banke Hrvatske za isplatu kamate bankama i štedionicama na sredstva izdvojene obvezne rezerve u ukupnim rashodima iznosi 34,1%.

Pasivne kamate na blagajničke zapise u 1996. godini iznose 173,9 milijuna kuna što je 8,5% manje od planiranog iznosa, a znatno više od izvršenja u 1995. godini (66,0%). Od navedenog iznosa pasivne kamate na dobrovoljne blagajničke zapise iznose 88,4 milijuna kuna, a na obvezne zapise koji su dokinuti do studenog 85,5 milijuna kuna. Uzrok u manjem izvršenju od planiranog leži u smanjenju kamatnih stopa kako na dobrovoljne, tako i na obvezne blagajničke zapise (stopa od 16,5% smanjena početkom kolovoza na 12%). U ukupnim rashodima kamate na vrijednosne papire sudjeluju 42,0%.

Budući su odgovarajućim sporazumima s inozemnim vjerovnicima (Pariški klub, Londonski klub) i sa zakonima

uređeni unutarnji odnosi hrvatskih dužnika i Republike Hrvatske u podmirivanju obveza prema inozemnim vjerovnicima, Vlada Republike Hrvatske donijela je Uredbu o prestanku važenja Uredbe o podmirivanju dospjelih neizmirenih obveza prema inozemnim kreditorima ("Narodne novine", broj 6/97.). Devizna sredstva deponirana na računima Narodne banke Hrvatske prestankom važenja ove Uredbe preuzima Ministarstvo financija, a Narodna je banka Hrvatske dužnicima koji su deponirali sredstva dužna isplatiti pripadajuću kamatu u roku 30 dana od dana stupanja na snagu Uredbe. To je za Narodnu banku Hrvatske pasivna kamata koja iznosi 10,5 milijuna kuna, s 2,6% učešća u ukupnim rashodima.

Ukupni troškovi izradbe kovanica u 1996. godini iznose 9,7 milijuna kuna (6,4 milijuna kuna odnosi se na cijenu kovanja optjecajnog novca, 2,8 milijuna kuna je cijena pločica, 0,3 milijuna kuna su troškovi carine i akreditiva, a 0,2 milijuna kuna utrošeno je za izradbu alata za prigodni optjecajni kovani novac). Ovi troškovi su izvršeni u visini 37,2% planiranog iznosa, a njihov udio u ukupnim rashodima Narodne banke Hrvatske iznosi 2,3%.

Materijalni i ostali troškovi izvršeni su u iznosu 36,9 milijuna kuna, što je u okviru planiranog iznosa. Troškove poslovanja čine: provizije za usluge financijskim ustanovama, provizije za usluge Zavoda za platni promet, troškovi doprinosa na plaće, troškovi materijalnih prava zaposlenih, troškovi materijala, troškovi usluga, troškovi službenih putovanja, troškovi reprezentacije, administrativni i ostali troškovi. Udio ovih troškova u ukupnim rashodima Narodne banke Hrvatske iznosi 8,9%.

Trošak amortizacije Narodne banke Hrvatske u 1996. godini iznosi 4,6 milijuna kuna, ili 65,9% planiranog iznosa, iz razloga što nije nabavljena predviđena oprema. Udio troškova amortizacije u ukupnim rashodima iznosi 1,1%.

Ukupno isplaćena sredstva za bruto plaće zaposlenih u Narodnoj banci Hrvatske u 1996. godini iznose 27,5 milijuna kuna i u okviru su planiranog iznosa (samo 1,8% više od plana). Prosječna isplaćena neto plaća (iako nije najbolji pokazatelj zbog poreznih olakšica, visine neoporezivog dijela plaće, prireza) po zaposlenom u Narodnoj banci Hrvatske za 1996. godinu iznosi 2.838,73 kuna (bez naknade za korištenje godišnjeg odmora).

Iz ostvarenih prihoda utvrđenih godišnjim obračunom za 1996. godinu izdvajaju se sredstva - trajni kapital, u iznosu predviđenom financijskim planom u visini 10,0 milijuna kuna.

Višak prihoda nad rashodima

Ostvareni višak prihoda nad rashodima Narodne banke Hrvatske, koji je prihod državnog proračuna, po godišnjem obračunu za 1996. godinu iznosi 77,8 milijuna kuna ili samo 52,5% planiranog iznosa, a glavni uzrok tome su znatno manje ostvareni prihodi od kamate na deponirana devizna sredstva u inozemstvu. Dio viška prihoda od 62,0 milijuna kuna doznačen je državnom proračunu u vidu akontacija tijekom godine. Iznos 54,0 milijuna kuna doznačen je u efektivu, iznosom od 3,6 milijuna kuna prebijena su dugovanja i potraživanja po osnovu dospjele kamate, s 0,8 milijuna kuna pokriven je dospjeli obrok kredita, a iznosom od 3,6 milijuna kuna kompenzirane su obveze države koje proizlaze iz članstva Republike Hrvatske u međunarodnom monetarnom fondu i drugim međunarodnim financijskim organizacijama. U 1997. godini, po godišnjem obračunu, doznačit će se ostatak do punog iznosa ostvarenog viška prihoda, 15,8 milijuna kuna.